

Od výzkumu kurikulární reformy k podnětům pro revize kurikula
referát na kulatém stole VÚP konaném 23. 6. 2011 na PedF UK v Praze (Tomáš Janík a kol.)

Vážené kolegyně, vážení kolegové, dámy a pánové,
 setkáváme se již na potřetí na kulatém stole ke kurikulární reformě na gymnáziích, abychom informovali o dalších výsledcích výzkumu, který je realizován ve spolupráci VÚP v Praze a IVŠV PdF MU.

- První setkání se konalo v červnu roku 2010 v zrcadlovém sále MŠMT. Účastnili se ho převážně pracovníci MŠMT a jeho organizací, tj. tvůrci vzdělávací politiky, vrchní konstruktéři a implementátoři reformy, tvůrci kurikula na státní úrovni.
- Druhé setkání proběhlo v prosinci roku 2010 v hotelu Olšanka, a to za převažující účasti ředitelů a učitelů gymnázií, tj. tvůrců a realizátorů kurikula na školní úrovni.
- Toto, v pořadí třetí setkání, se odbývá na PedF UK, přičemž převažujícími účastníky jsou pracovníci z fakult připravujících učitele, tj. vědecká komunita, výzkumníci, zejména oborová didaktikové.

Tyto tři skupiny účastníků pojí společný zájem o problémy kurikula, možná dokonce i určitý pocit spoluodpovědnosti. Jako pořadatelé série kulatých stolů musíme sebekriticky přiznat, že se nám zatím nepodařilo dosáhnout toho, aby se ve vyváženém zastoupení dostavili představitelé všech tří skupin. Když přišli jedni, chyběli druzí, když přišli druzí, nevyšlo to třetím.

Potud srdečné a adresné uvítání všech cílových skupin na dnešním setkání. Nyní k věci (klik). Čeká nás série 4 vystoupení a panelová diskuse. Nejprve se pokusíme ve stručnosti vyložit problematiku implementace kurikulární reformy a objasnit roli výzkumu ve vztahu k revizím kurikula. V návaznosti na to představíme výzkumnou metodiku a hlavní zjištění třetí fáze našeho výzkumu, která měla povahu případových studií tvorby školního kurikula. Navážou dva koreferáty na téma „co s tím“. Následně bude vše podrobeno zevrubné diskusi.

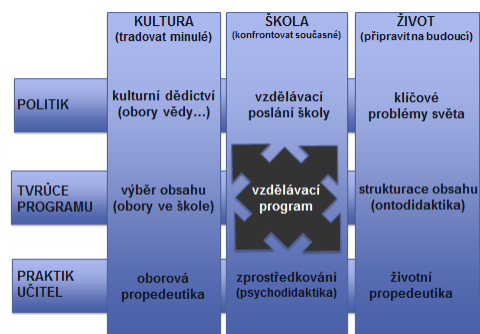
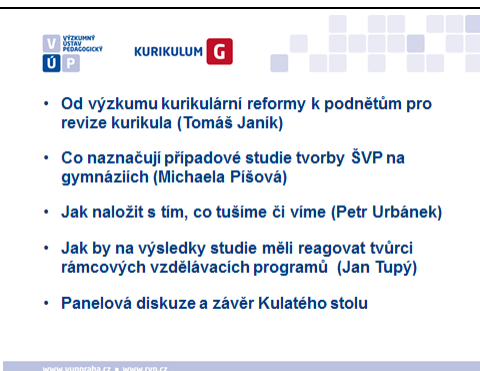
Cílem mého referátu je uvést posluchače do problematiky kurikula a jeho změn a poukázat přitom na roli výzkumu. Pociť, že je zapotřebí nového kurikula, se čas od času stává neodbytným. Práce na novém kurikulu zpravidla nečekají na to, až někdo vysvětlí, v čem spočívá nedostatečnost kurikula starého, a zdůvodní potřebu kurikula nového. Na to, aby se začalo reformovat, zpravidla stačí, aby se reformovalo někde kolem. Zkrátka, důležité je, že „sedíme ve vlaku, který někam jede“, jak nedávno vtipně poznamenal jistý ministerský úředník, který již na ministerstvu nepůsobí. Jak to ve vlaku chodí, většina cestujících spí. Pouze ti, jimž to spát nedá, se opakovaně ptají, kam se to vlastně jede a proč. Bližší vysvětlení je tudíž žádoucí (dále volně podle Schratz, 1999).

Kurikulární dokument – vzdělávací program je zde od toho, aby zajistil reprodukci kulturního dědictví (klik) a současně připravil na řešení klíčových problémů světa a života v něm (klik).

To, co má vzdělávací program zajišťovat směrem k oborům, lze označit jako oborovou propedeutiku, škola totiž připravuje nové generace pro práci v oborech (klik). To, co má vzdělávací program zajišťovat směrem ke světu a životu, lze označit jako životní propedeutiku či jako přípravu na život (klik).

V napětí mezi tradováním kulturního kánonu (klik) a přípravou na život v tušené budoucnosti (klik) se zakládají hlavní funkce školy. Současně odsud pramení ty nejzávažnější problémy konstituování či tvorby školy a jejích vzdělávacích programů.

Do hry vstupují politici (klik), jejichž úlohou je vymezit a zdůvodnit vzdělávací poslání školy. Jejich prodlouženou rukou jsou tvůrci vzdělávacích programů, tj. kurikulární programátoři na státní i školní úrovni (klik), kteří provádějí výběr a strukturaci vzdělávacího obsahu pro příslušný vzdělávací program (klik). Učitelé-praktici jsou zde potom od toho, aby zajišťovali samotné zprostředkování, tj. plodné setkávání určitých žáků s určitými obsahy. Při tomto setkávání jde o vytváření mostů mezi životními zkušenostmi žáků a kulturními obsahy zahrnutými do vzdělávacího programu (klik).

Ve schématu jsou zachyceny funkce vzdělávacího programu ve vztahu k reprodukci kultury a k přípravě na (budoucí) život. Z pohledu na schéma lze dovozovat další souvislosti. Lze si např. položit otázku, jak je to se změnami školy a jakou roli přitom mohou hrát vzdělávací programy.

Naše schéma umožňuje rozlišit dva základní důvody pro změnu školy.

- První důvod má svůj základ v pravé části schématu. Potřebnost změny pramení z obavy, že škola nedobře připravuje žáky pro život (v budoucnosti). Jde o změnu ve smyslu modernizace.
- Druhý důvod má svůj základ v levé části našeho schématu. Potřebnost změny pramení z obavy, že generace současných žáků je generací kulturních analfabetů či barbarů. Jde o změnu ve smyslu „back to basics“ – návratu k základům.

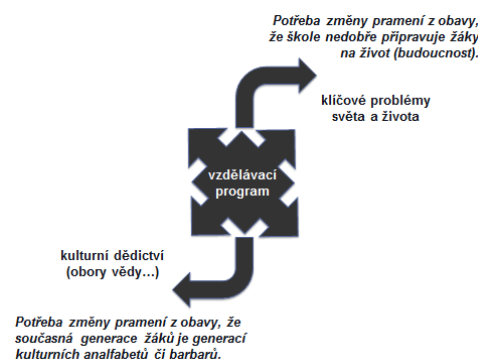
Položme si otázku, jak je to s revizemi kurikula ve vztahu k dvojímu poslání školy.

- Ve vztahu k reprodukční funkci kurikula, tj. ke kánonu, který tvoří kurikulární jádro, se revize jeví jako obtížně proveditelné. To, co se jednou do kurikula propracovalo, jako by si zde vyhradilo právo na věčné setrvání. Těžko bychom hledali kurikulum makera, který by se odvážil vyškrtnout z učebních plánů např. Boženu Němcovou, Ruchovce, Lumírovce či newtonovskou fyziku. Ve vztahu ke kurikulárnímu jádru, tj. ke kánonu, se spíše než s revizí ve smyslu přehodnocení setkáme s obohacením kurikula či s modernizací kurikula. Zpravidla jde o doplnění o nové oborové poznatky či metodologie.
- Ve vztahu k transformační funkci kurikula, která směřuje k přípravě na budoucnost, je s revizemi rovněž potíž. Ta spočívá v omezenosti naší představivosti o stavu budoucím. Je otázkou, do jaké míry se pouštět do kurikulární futurologie, prognostiky a vizionářství. Revize s ohledem na tu část kurikula, která směřuje k přípravě na budoucnost, mají spíše povahu drobných korekcí toho, co je v kurikulu aktuálně obsaženo. Dalo by se říci, že se jedná o jaké kurikulární re-aktualizace, které jsou odpovědí na to, jak se průběžně usazují a zpřesňují naše představy o budoucnosti a prognózy budoucích stavů.

Jak vidno, zastřešujícím pojmem pro naše úvahy je *změna*. Tento pojem umožňuje zastřešit přeměny různého druhu, povahy, rozsahu, obsahu, dopadu apod. V závislosti na kontextu se někdy hovoří o *změně*, jindy o *proměně*. Zatímco *změna* je zpravidla vyvolána úsilím, jež je záměrné, plánované a řízené, *proměna* je spíše spojována s působením neviditelných sil. V odborném jazyce je třeba specifikovat, o jaký druh *změny* či *proměny* se jedná – zda jde o dlouhodobé utváření či formování, o transformaci, reformu, revizi, inovaci, modernizaci apod. Dále je třeba specifikovat, co je jejím předmětem – např. škola či kurikulum apod.

Reforma, k níž jsme se dnes sešli, je označována jako *kurikulární*. Toto označení není bezproblémové. *Kurikulární reforma* je chápána jako jedna z dílčích reforem realizovaných v rámci *školské reformy*. *Školskou reformu* lze vymezit jako úředně organizovanou a zaváděnou změnu ve školské soustavě. Zatímco v případě *školské reformy* je předmětem reformování *školská soustava*, v případě *kurikulární reformy* je předmětem reformování *kurikulum*. V širším smyslu kurikulum zahrnuje „komplex problémů vztahujících se k řešení otázek proč, koho, v čem, jak, kdy, za jakých podmínek a s jakými očekávanými efekty vzdělávat“ (Walterová, 1994, s. 13). V užším vymezení je kurikulum chápáno jako *cílově obsahový program školního vzdělávání* (Švec, 2006).

Příklon k určitému chápání pojmu *kurikulum* je ve svém důsledku zásadní pro porozumění tomu o *reformu čeho* se jedná. Pokud bychom se přiklonili k širšímu vymezení, byli bychom nuceni chápat *kurikulární reformu* jako komplex systémových změn vztahujících se k těm nejdůležitějším otázkám, jež si lze v souvislosti se vzděláváním klást. Pokud bychom se přiklonili k užšímu vymezení, byli bychom nuceni chápat *kurikulární reformu* jako změnu v rovině cílů a obsahů školního vzdělávání. Z toho by potom vyplývalo, že např. změny v rovině metodické, tj. změny v rovině výukových postupů, by byly chápány nikoliv jako součást *kurikulární reformy*, nýbrž jako její (vedlejší) efekt.

- **Proměna** je spojována s působením neviditelných sil, odehrává se v delším časovém horizontu.
- **Změna** je vyvolána úsilím, jež je záměrné, plánované a řízené, odehrává se v kratším časovém horizontu.
- **Kurikulární reforma** – jedna z dílčích reforem realizovaných v rámci školské reformy.
- **Školská reforma** – úředně organizovaná a zaváděná změna ve školské soustavě.
- **Širší versus užší pojetí kurikula** – o reformu čeho všeho se jedná?

www.vvp.cz • www.vvp.cz

Ještě o něco provokativněji se lze ptát, zda to, co se odehrává, lze označovat jako reformu. Někteří teoretikové poukazují na to, že „v současné době se v Evropě neprosazují jednorázové školské reformy, nýbrž probíhá dlouhodobý proces vzdělávací změny, doprovázený dílčími reformami a inovacemi, s cílem zlepšit kvalitu školního vzdělávání. Tento proces se označuje termínem vzdělávací transformace“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2009, s. 305). Další autoři upozorňují, že pro současný vývoj jsou spíše charakteristické „vzájemně se prolínající periody dekonstrukce, parciální stabilizace a systémové rekonstrukce, při níž již nejde pouze o postkomunistickou transformaci, ale o proces vyvolaný globalizací a společný s ostatními demokratickými změnami“ (Kotásek, 2006, nestr.). Samotný pojem reforma odkazuje k systémové změně, která vykazuje určité charakteristiky. Změna je reformou když: (1) je součástí širší reformy edukačního a sociálního systému; (2) je součástí komplexní reformy zacílené do všech úrovní vzdělávání; (3) klade si za cíl zavést soudržnost různých typů škol v rámci školského systému; (4) usiluje o soudržnost cílů, tj. staví na důležitých zastřešujících cílech, které jsou „přeloženy“ do cílů všech školních předmětů a do kurikulárních programů na všech úrovních; (5) je zaváděna tak, že všechny důležité faktory a překážky (vč. vzdělávání učitelů a hodnocení) jsou zahrnuty do implementační strategie (Gundem a kol., 2003, s. 52).	 Je to vůbec reforma...? Změna je reformou když... • je součástí širší reformy edukačního a sociálního systému • je součástí komplexní reformy zacílené do všech úrovní vzdělávání • si klade za cíl zavést soudržnost různých typů škol v rámci školského systému • usiluje o soudržnost cílů, tj. staví na zastřešujících cílech, které jsou „přeloženy“ do cílů všech školních předmětů a do kurikulárních programů na všech úrovních • je zaváděna tak, že všechny důležité faktory a překážky (vč. vzdělávání učitelů a hodnocení) jsou zahrnuty do implementační strategie. www.vyppraha.cz • www.rvp.cz		
Z uvedeného vyplývá, že je zapotřebí objasnit vztah mezi kurikulární reformou a širším procesem vzdělávací transformace. Hlavním problémem je přitom určení jejich počátků a konců. Pokusme se k jeho řešení přispět s využitím Fullanova modelu, resp. Birzeova čtyřfázového modelu post-socialistické transformace upraveného pro české prostředí Kotáskem (viz Greger, 2011). • Fullan (2007) rozlišuje tři fáze edukační změny: (1) iniciaci, (2) implementaci, (3) institucionalizaci. • Birzea (2009) rozlišuje čtyři fáze post-socialistické transformace vzdělávání (pro Rumunsko): (1) de-strukturace, (2) stabilizace, (3) restrukturační, (4) proti návrhy reform. • Kotásek (2006) rozlišuje pro ČR rovněž čtyři fáze avšak s poněkud jinak rozloženými akcenty, což se odráží i ve zvolené terminologii. Fáze 1 (dekonstrukce) je Kotáskem datována mezi roky 1990–1991; je podle něj typická vymezením se vůči stávajícímu stavu. Fáze 2 (parciální stabilizace) přiřazuje Kotásek letům 1991–2000 a vnímá ji jako období, pro něž je charakteristické přijímání ad hoc opatření a analýzy stavu a vývoje školství. Fáze 3 (systémová rekonstrukce) se podle Kotáska realizuje přibližně v letech 2001–2004; je zahájena přijetím <i>Národního programu rozvoje vzdělávání</i> v roce 2001, který předestírá koncepci systémové reformy. Fáze 4 (implementace) Kotásek datuje k roku 2005, tj. poté, co byl přijat školský zákon č. 561/2004 Sb.	 Kurikulární reforma „uvnitř“ vzdělávací transformace <table border="0"> <tr> <td> Fullan – obecný model (2007): (1) iniciace (2) Implementace (3) institucionalizace Birzea pro Rumunsko (2008): (1) de-strukturace (2) stabilizace (3) restrukturační (4) proti-návrhy reform </td> <td> Kotásek pro ČR (2006): (1) dekonstrukce (1990–1991): vymezení se vůči stávajícímu stavu (2) parciální stabilizace (1991–2000): ad hoc opatření a analýzy stavu a vývoje školství (3) systémová rekonstrukce (2001–2004): Bílá kniha předestírá koncepci systémové reformy (4) implementace (2005+): školský zákon č. 561/2004 Sb. </td> </tr> </table> www.vyppraha.cz • www.rvp.cz	Fullan – obecný model (2007): (1) iniciace (2) Implementace (3) institucionalizace Birzea pro Rumunsko (2008): (1) de-strukturace (2) stabilizace (3) restrukturační (4) proti-návrhy reform	Kotásek pro ČR (2006): (1) dekonstrukce (1990–1991): vymezení se vůči stávajícímu stavu (2) parciální stabilizace (1991–2000): ad hoc opatření a analýzy stavu a vývoje školství (3) systémová rekonstrukce (2001–2004): Bílá kniha předestírá koncepci systémové reformy (4) implementace (2005+): školský zákon č. 561/2004 Sb.
Fullan – obecný model (2007): (1) iniciace (2) Implementace (3) institucionalizace Birzea pro Rumunsko (2008): (1) de-strukturace (2) stabilizace (3) restrukturační (4) proti-návrhy reform	Kotásek pro ČR (2006): (1) dekonstrukce (1990–1991): vymezení se vůči stávajícímu stavu (2) parciální stabilizace (1991–2000): ad hoc opatření a analýzy stavu a vývoje školství (3) systémová rekonstrukce (2001–2004): Bílá kniha předestírá koncepci systémové reformy (4) implementace (2005+): školský zákon č. 561/2004 Sb.		
Kotásek i Birzea upozorňují, že tyto modely jsou určeny pro aplikaci na reformu (resp. transformaci) vzdělávacího systému jako celku. My dodáváme, že kurikulární reforma je v tomto pohledu „jen“ dílčí reformou, tj. reformou jedné z částí systému. Budeme-li kurikulární reformu vnímat jako součást reformy (resp. transformace) vzdělávacího systému jako takového, můžeme konstatovat, že: • start kurikulární reformy spadá do fáze systémové rekonstrukce, která je zahájena na přelomu milénia zveřejněním dvou zásadních dokumentů vzdělávací politiky – <i>Koncepce vzdělávání...</i> (1999) a <i>Národním programu rozvoje vzdělávání v České republice – Bílá kniha</i> (2001); • období, které následuje, lze označit za fázi implementace, kdy se koncepce kurikulární reformy popsaná v RVP a souvisejících materiálech – od školského zákona až po manuály tvorby ŠVP – má propracovat do praxe.	 • Start kurikulární reformy spadá do fáze systémové rekonstrukce – přelom milénia: zveřejnění dvou zásadních dokumentů vzdělávací politiky – <i>Koncepce vzdělávání...</i> (1999) a <i>Bílá kniha</i> (2001). • Období, které následuje, lze označit za fázi implementace, kdy se koncepce kurikulární reformy popsaná v RVP a souvisejících materiálech má propracovat do praxe. www.vyppraha.cz • www.rvp.cz		

Aktuálně tedy máme co do činění s implementací kurikulární reformy. V obecném vymezení je *implementace* chápána jako uskutečnění či naplnění – např. určité ideje či určitého záměru. Ve vztahu k *reformě* se o *implementaci* uvažuje nejčastěji jako o procesu *zavádění reformních idejí* do praxe škol. O *implementaci* ve smyslu *naplnění* lze hovořit až tehdy, jsou-li *reformní ideje* ve školách přijaty a běžně praktikovány. Implementace odkazuje k „vlastnímu využití inovace, nebo jejích součástí v praxi“ (Fullan & Pomfret, 1977, s. 336).

- **Implementace** – uskutečnění či naplnění např. určité ideje či určitého záměru.
- Zavádění reformních idejí prostřednictvím koncepcí do praxe škol.

Kdy lze hovořit o tom, že došlo k implementaci?

- Když se státní koncepce (RVP) sesune na úroveň škol?
- Když se školní koncepce (ŠVP) sesune na úroveň tříd?
- Když se ukáže, že ideje obsažené v koncepcích jsou běžně praktikovány při vyučování a učení?

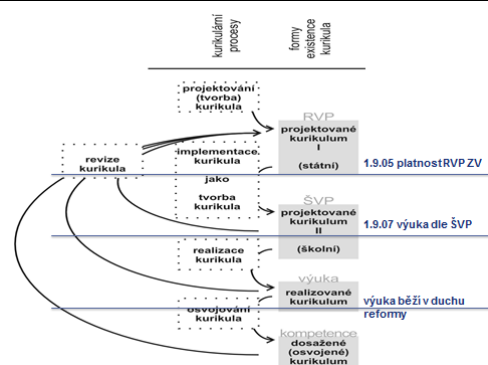
www.vuppraha.cz • www.rvp.cz

S ohledem na kurikulární reformu je třeba položit si otázku, kdy dojde k završení implementace?

- Když se státní koncepce (RVP) sesune na úroveň škol? V tomto případě by se završení implementace dalo stanovit k datu stanovení platnosti příslušných rámcových vzdělávacích programů (klik).
- Když se školní koncepce (ŠVP) sesune na úroveň tříd? V tomto případě by se završení implementace dalo stanovit k datu zahájení výuky podle školních vzdělávacích programů (klik).
- Když se ukáže, že ideje obsažené v koncepcích jsou běžně praktikovány při vyučování a učení? Posoudit, zda k tomuto došlo, předpokládá mít vypracovány indikátory „výuky v duchu reformy“. V opačném případě nelze implementaci jakožto „stav běžného praktikování“ vůbec posuzovat.

V souladu s výše uvedeným lze o implementaci hovořit až v okamžiku, kdy budou naplněny všechny tři uvedené podmínky.

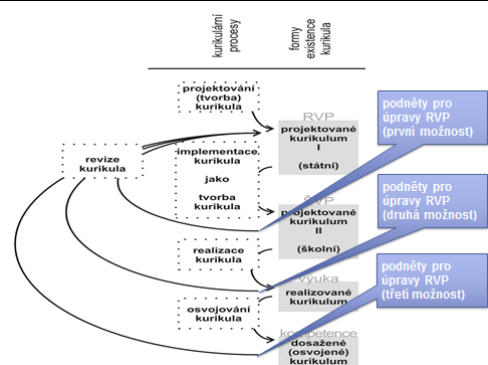
Skutečnost, zda a popř. do jaké míry se reformní ideje projevují v dosaženém (osvojeném) kurikulu již není záležitostí implementace, jde spíše o účinky (vliv) reformy na vzdělávací výsledky žáků. Je ironií osudu, že účinky reformy na vzdělávací výsledky žáků mnohdy nelze zkoumat, neboť reformy se v zamýšlené podobě a v předpokládaném rozsahu mnohdy nedaří implementovat.

Jak naznačují dosavadní výsledky výzkumu Kvalitní škola, kurikulární reformu se ještě nepodařilo v převážné míře implementovat, a již se hovoří o revizích kurikulárních dokumentů – konkrétně rámcových vzdělávacích programů. Revize jsou chápány jako určitá přezkoumání či opětovná prohlédnutí kurikula. Z revizí kurikula mohou vzejít podněty jak pro jeho menší či větší úpravy, tak pro jeho zásadní přehodnocení. Revize tedy směřují k zavádění změn do projektovaného kurikula – výsledkem je přehodnocené projektované kurikulum (např. RVP).

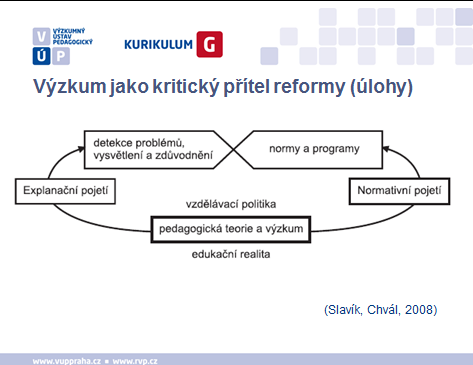
Otázkou je, odkud čerpat podněty pro úpravy kurikula, konkrétně RVP.

- První možností je čerpat podněty z problémů spojených s tvorbou ŠVP. Zde se pohybujeme v rovině kurikula jako textu, resp. jeho psaní. Chybí prověření vlastní výukovou praxí. Hrozí nebezpečí zacyklení v textu – učitelé se mohou časem vypracovat ve vynikající spisovatele kurikula, na kvalitu jejich výuky to však nemusí mít vliv.
- Druhou možností je čerpat podněty z problémů spojených s realizací ŠVP. Zde jde současně o prověrku vazby mezi kurikulárním dokumentem a vlastní výukovou praxí. Pokud by žádné podněty nepřicházely, mohlo by to znamenat, že buď je vše v pořádku, nebo že se RVP/ŠVP v praxi nepoužívá.
- Třetí možností je čerpat podněty z hodnocení úrovně a kvality vzdělávacích výsledků žáků. Toto je nicméně záležitostí posouzení v delším časovém odstupu, vliv kurikulárních dokumentů na zlepšení či zhoršení vzdělávacích výsledků žáků lze zvažovat až poté, co by se prokázalo, že se kurikulární dokumenty podařilo implementovat.

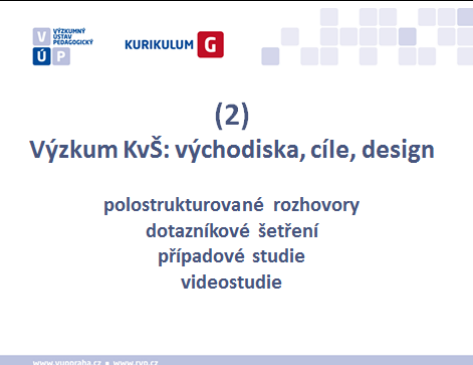

Role výzkumu spočívá v tom, že zkoumá kurikulum v různých formách jeho existence, v jeho různých dimenzích, že analyzuje kurikulární procesy a jejich efekty. Vytváří tak poznatkovou základnu, která je využitelná při revizích kurikula. Výzkum je v tomto ohledu kritickým přítelem kurikulární reformy a jejích dokumentů.

V explanačním pojetí je úlohou výzkumu objevování problémů v edukační realitě s cílem navrhnout modifikace stávajících edukačních programů. V normativním pojetí je úlohou výzkumu mapovat uplatňování programů v praxi, čímž může výzkum nepřímo podporovat vývoj k očekávanému stavu edukační reality (Slavík & Chvál, 2008).

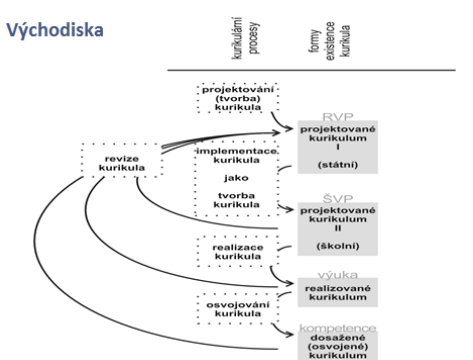
S podobnými záměry byl koncipován výzkum kurikulární reformy na gymnáziích s názvem *Kvalitní škola*. V závěru své prezentace si dovoluji stručně představit jeho východiska, cíle a design. Následně budete seznámeni s výsledky jeho třetí fáze.

V našem výzkumu pracujeme s rozlišením dvou hlavních, zastřešujících pojmů: kurikulární procesy a formy existence kurikula.

- Projektování (tvorba) kurikula spočívá v rozpracování cílů a obsahů vzdělávání do konkrétních kurikulárních dokumentů – výsledkem je projektované kurikulum.
- Implementace kurikula spočívá v zavádění kurikulárních dokumentů do škol – výsledkem je implementované kurikulum.
- Realizace kurikula spočívá ve zprostředkovávání kurikulárních cílů a obsahů žákům – výsledkem je realizované kurikulum.
- Osvojování kurikula spočívá ve zvnitřňování kurikulárních cílů a obsahů žáky – výsledkem je dosažené (osvojené) kurikulum.
- Revize kurikula spočívá v zavádění změn do projektovaného kurikula – výsledkem je revidované projektované kurikulum.

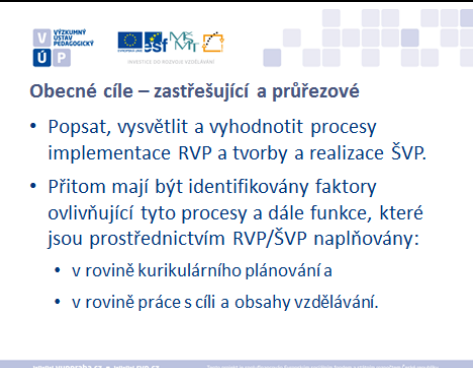
Uvedené rozlišení umožňuje položit si otázku, jakými adaptacemi prochází kurikulární dokument na cestě od své ideové koncepce přes své uskutečnění až k revizi.

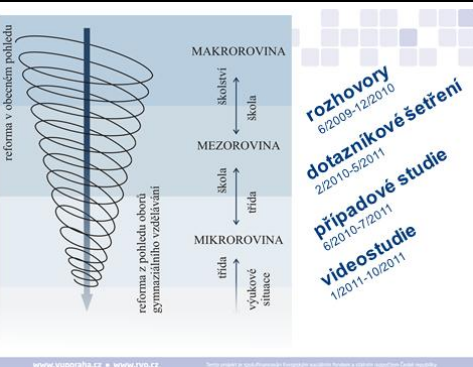
Cílem výzkumu je popsat, vysvětlit a vyhodnotit procesy implementace RVP a tvorby a realizace ŠVP.

Přitom mají být identifikovány faktory ovlivňující tyto procesy a dále funkce, které jsou prostřednictvím RVP/ŠVP naplňovány:

- v rovině kurikulárního plánování a
- v rovině práce s cíli a obsahy vzdělávání.

Z uvedeného schématu je patrné, že problematika kurikula je sledována v systémovém pohledu, který zahrnuje makrorovinu (školský systém), mezorovinu (škola) a mikrorovinu (výuka). Dále je zřejmé, že nejdříve se bude zkoumat chápání reformy v obecné rovině, což bude východiskem k tomu, aby se následně zkoumalo chápání reformy v rámci vybraných oblastí či oborů gymnaziálního vzdělávání.

FÁZE 1: ŘÍZENÉ ROZHOVORY – jsou vedeny s koordinátory (řediteli) na pilotních i nepilotních gymnáziích (komparace). Cílem je dokumentovat a vyhodnotit proces implementace reformy a tvorby ŠVP ve vazbě na RVP (Janík a kol., 2010a). FÁZE 2: DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ – je realizováno na reprezentativním souboru gymnázií, zaměřeno na ředitele a učitele. Cílem je identifikovat faktory ovlivňující tvorbu a realizaci kurikula ve škole a ve třídě (Janík a kol., 2010b).	FÁZE 1: ŘÍZENÉ ROZHOVORY - o vedeny s koordinátory (řediteli) na pilotních i nepilotních gymnáziích (komparace) - o cílem je dokumentovat a vyhodnotit proces implementace reformy a tvorby ŠVP ve vazbě na RVP FÁZE 2: DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ - o realizováno na reprezentativním souboru gymnázií, zaměřeno na ředitele, učitele... - o cílem je identifikovat faktory ovlivňující tvorbu a realizaci kurikula ve škole a ve třídě
FÁZE 3: PŘÍPADOVÉ STUDIE – jsou zkoumány jak texty ŠVP, tak procesy jejich vzniku; vedle obsahových analýz se využívá také rozhovorů s koordinátory a učiteli v roli tvůrců kurikula. Cílem je dokumentovat proces tvorby části ŠVP s event. nakročením do výuky – příprava na výuku apod. (Píšová, Kostková, & Janík a kol. 2011). FÁZE 4: VIDEOSTUDIE – jsou analyzovány videozáznamy vyučovacích hodin různých předmětů. Cílem je dokumentovat proces tvorby realizace kurikula ve smyslu vytváření příležitostí k učení; identifikovat příležitosti pro rozvíjení kompetencí žáků – jde o to posoudit kvalitu a navrhnout alterace (Janík, Slavík, & Najvar a kol., 2011). Děkuji za pozornost.	FÁZE 3: PŘÍPADOVÉ STUDIE - o zkoumány jak texty ŠVP, tak procesy jejich vzniku; vedle obsahových analýz se využívá také rozhovorů s koordinátory a učiteli v roli tvůrců kurikula - o cílem je dokumentovat proces tvorby části ŠVP s event. nakročením do výuky (příprava na výuku) FÁZE 4: VIDEOSTUDIE - o analyzovány budou videozáznamy vyučovacích hodin různých předmětů - o cílem je dokumentovat proces tvorby realizace kurikula ve smyslu vytváření příležitostí k učení; identifikovat příležitosti pro rozvíjení kompetencí žáků (posoudit kvalitu, navrhnout alterace)
Seznam literatury: Birzea, C. (2008). Back to Europe and the second transition in Central Eastern Europe. <i>Orbis Scholae</i>, 2(2), 105–113. Fullan, M. & Pomfret, A. (1977). Research on curriculum and instruction implementation. <i>Review of Educational Research</i>, 47(1), 335–397. Fullan, M. (2007). <i>The new meaning of educational change</i>. New York: Teachers College Press. Greger, D. (2011). Dvacet let českého školství optikou teorií změny vzdělávání v post socialistických zemích. <i>Orbis Scholae</i>, 5(1), 9–22. Gundem, B. B., Karseth, B., & Sivesind, K. (2003). Curriculum Theory and Research in Norway: Traditions, Trends and Challenges. In W. F. Pinar (Ed.), <i>International Handbook of Curriculum Research</i> (pp. 517–534). Mahwah, New Jersey, London: Lawrence Erlbaum Associates. Janík, T., Janko, T., Knecht, P., Kubiátko, M., Najvar, P., Pavlas, T., Slavík, J., Solníčka, D., & Vlčková, K. (2010b). <i>Kurikulární reforma na gymnáziích: výsledky dotazníkového šetření</i>. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze. Janík, T., Slavík, J., & Najvar, P. a kol. (2011). <i>Kurikulární reforma na gymnáziích: od virtuálních hospitací k videostudiím</i>. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze. Janík, T., Knecht, P., Najvar, P., Pavlas, T., Slavík, J., & Solníčka, D. (2010). <i>Kurikulární reforma v rozhovorech s koordinátory pilotních a partnerských škol</i>. Praha: VÚP. Kotásek, J. (2006). Bílá kniha po pěti letech. <i>Učitelské listy</i>, 23.2.2006 [online] [cit. 20. června 2011]. Dostupné na WWW: <http://www.ucitelske-listy.cz/2009/11/jiri-kotasek-bila-kniha-po-peti-letech.html>. MŠMT. (2001). <i>Národní program rozvoje vzdělávání v České republice (Bílá kniha)</i>. Praha: MŠMT. MŠMT. (2007). <i>Výroční zpráva o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy České republiky v roce 2006</i>. Praha: MŠMT. Prokop, J. (2009). Reformy školství a vzdělávání ve světě. In J. Průcha (Ed.), <i>Pedagogická encyklopedie</i> (pp. 564–569). Praha: Portál. Píšová, M., Kostková, K., & Janík, T. a kol. (2011). <i>Kurikulární reforma na gymnáziích: případové studie tvorby kurikula</i>. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze. Průcha, J., Walterová, E., & Mareš, J. (2009). <i>Pedagogický slovník</i>. Praha: Portál. Schratz, M. (1999). Bildungsmanagement und Steuerung. Globalisierung als Herausforderung für das Schulwesen. In E. Rösner (Hrsg.), <i>Schulentwicklung durch Schulqualität</i> (pp. 219–241). Dortmund: Institut für Schulentwicklungsforschung. Slavík, J., Chvátal, M. (2008). Metodologické otázky výzkumu. In Spilková, V., & Vašutová, J. a kol. <i>Učitelská profese v měnících se požadavcích na vzdělávání</i> (pp. 51–62). Praha: PedF UK. Švec, Š. (2006). Cílový program: Starodávna prvoradost a současná zaostalost. <i>Pedagogická revue</i>, 58 (5), 451–476. Walterová, E. (1994). <i>Kurikulum. Proměny a trendy v mezinárodní perspektivě</i>. Brno: CDVU MU. <i>Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)</i>. VÚP. (2007). <i>Rámcový vzdělávací program pro gymnázia</i>. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze. VÚP. (2007). <i>Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání</i>. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze.	